

MIND MAPPING TEXNOLOGIYASI.

Kamolov Zohid(14-15 MIAT)., Rahbar Nafasov M.M.

Yigirmanchi asrning 80-yillarida, Mind Mapping - aql xaritasi texnologiyasi (ba'zi manbaalarda idrok xaritasi) kashf qilindi. O'tgan yillar mobaynida bu texnologiya e'tiborga loyiq ekanligini isbotlab ulgurdi.

Aql xaritalarini qo'llash fikrlashni vizuallashtirishning bir usuli bo'lib, uning yordamida ba'zi ma'lumotlarni xotirada yaxshiroq va samaraliroq saqlash mumkin bo'ladi. Aql xaritalarini turlicha nomlari mavjud: xotira xaritasi, bilimlar xaritasi, tasavvur xaritasi, bog'lanishlar diagrammasi, intellekt-xaritasi, fikr xaritasi va h.k.

Texnologiya juda ko'p maqsadlarda keng qo'llanilishi mumkin:

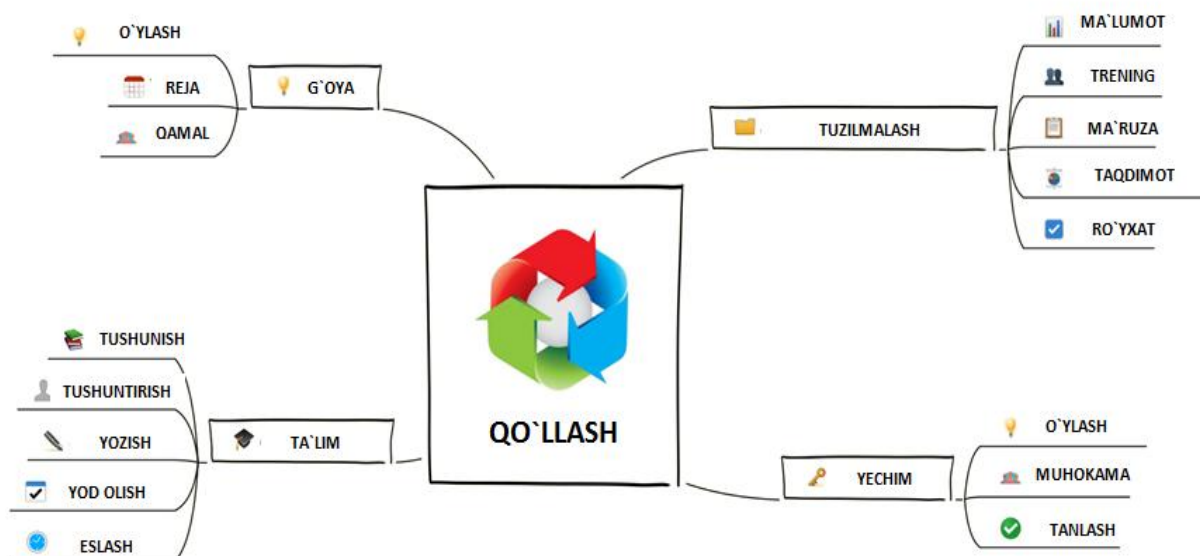
- Axborotni fiksirlash. Aql xaritalari - bu ma'lumotni eslab qolishning qulay shakli bo'lib, katta hajmdagi axborotni ixcham shaklda taqdim etish imkonini beradi.

- axborotni yod olish. Biror narsani qulay, engil shaklga yozsangiz, u avtomatik ravishda xotirangizga tushadi.

- Ma'lumotlarga oson murojaat. Aql xaritasi shaklida qayd etilgan ma'lumotlar esda saqlash oson, hatto ularni bir qarashga eslash mumkin.

- Axborotni tahlil qilish. Aql xaritasi oldindan sezilmaydigan o'zaro bog'liqlikni, e'tibordan chetda qolgan kichik tafsilotlarni ko'rish imkonini beradi, bu esa qarorlarni qabul qilishda juda muhimdir. Shuningdek, uning yordami bilan barcha ma'lumotlarni, masalan, mavzuni tushunish va ushbu ma'lumotni yaxshiroq tushintirishga yordam beradigan kompleks tarkibda ko'rishingiz mumkin.

Mind Mapping axborot bilan oson ishlashga yordam beradi, bu uni hayotimizning ko'plab sohalarida qo'llash juda foydali ekanligidan dalolatdir:

Aql xaritalari har qanday ma'lumot bilan ishlashda yordam beradi, miya ma'lumotlarini idrok etishni yaxshilaydi, lekin qanday qilib?

Birinchi sabab - bu xarita tuzilishida yotadi. U radial shaklda tasvirlangan bo`lib, asosiy tasvir markazda, keyingi liniyalar esa undan ajralib chiqqan bo`ladi. Bu axborot oqimini miyaga olib boradi – chunki biz nafaqat atrofimizdagi dunyoni - balki uning atrofidagi tafsilotlarni ham ko'ramiz.

Ikkinchidan, miya vizuallashtirish orqali axborotni qayta ishlash va idrok etishni yaxshilaydi. So'zdagiga qaraganda suratlardagi axborotni 6 barobar yaxshi yod olamiz.

Aql xaritasini tuzishda, fikrlashning turli qobiliyatlari faollashadi. Liniyalar va kalit so'zlarni tuzishda iyerarxialardan foydalanamiz. Rasm, vizuallashtirish va birlashtiruvchi fikrlash uchun odatda, obrazli fikrlashdan foydalaniladi. Bularning barchasi xotirani faollashtiradi va ma'lumotlar strukturasi ham, uning muhim jihatlari ham eslab qolishga imkon beradi. Shuning uchun aql xaritalaridan foydalanish ma'lumotlarni xotirada 32 foizga oshiradi. Biz lahzalik xaritani shakllantirishimiz uchun ijodkorlik, mantiq, tasavvur kabi fikrlash qobiliyatlaridan foydalanamiz hamda ularning barchasi ushbu jarayonni rivojlantiradi va takomillashtiradi.

Mind Mapping butun tasvirni yaxlit aks ettirganligi sababli, ob`yektlar orasidagi muhim bo`lmagan o`zaro bog`liqliklarni ham munosabat ko`rinishida o'rnatishga imkon beradi. O'z navbatida, bu axborotga yangi nuqtai nazar va yangi g'oyalar va fikrlar paydo bo'lishiga olib keladi. Ma'lumotlarning strukturasi va mantiqiyliigi "shaffof" bo'lib, tushunish va eslab qolish osonlashadi.

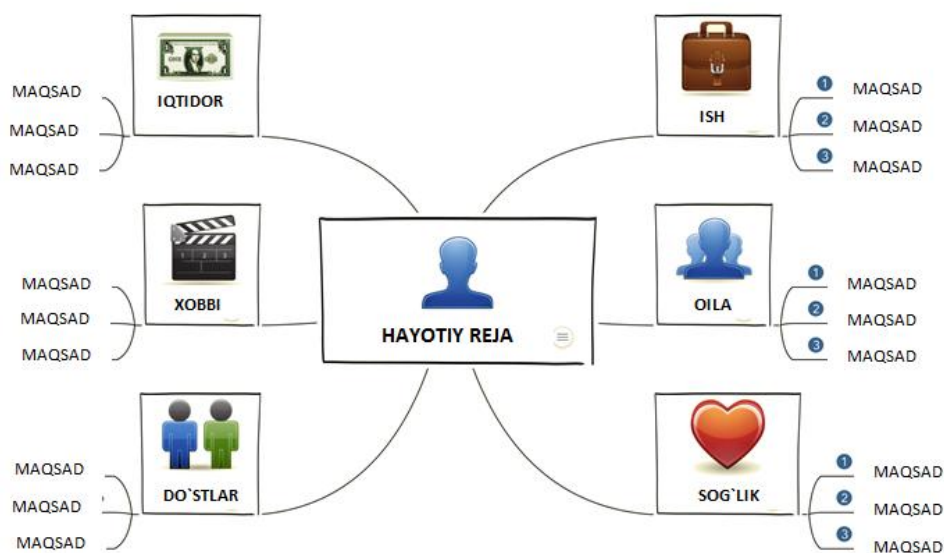
Aql xaritalarini qo'llash foydasiga yana bir bahsli dalil - bu usulni o'rganish juda oson va ma'lumotlarni juda ko'p va samarali ravishda yodlab olish mumkin. Bundan tashqari yozish va o`rganish uchun vaqtni sezilarli darajada tejash imkonini beradi.

Axborotni odatdagicha yozilishidan farqi:

Chiziqli yozish - biz maktab, universitet va ko'pgina muassasalarda asosan ma'lumotni yozish va o'qishda chiziqli usuldan foydalanamiz. Bu usul qo'llanmalarda, kitoblarda, afishada va odatda aksariyat joylarda qo'llaniladi. Ba`zida bunday shakldan foydalanish mantiqan qulay va to'g'ri ko'rinadi. Biroq chiziqli yozish va aql xaritalari orasida ba'zi farqlar mavjud. Masalan:

- vertikal matn axborotining barcha strukturasi ko'rishni qiyinlashtiradi va har bir narsani ko'rish uchun sahifani varoqlash yoki skrolni harakatlantirish kabi qo'shimcha harakatlar talab qilinishi mumkin. Aql xaritalari aylana printsip asosida qurilgan bo'ladi va bir qarashda tasvirlanganlarning barchasini ko'rish imkoni tug'iladi.

- Chiziqli ro'yxat psixologik jihatdan tugallanmagan, davom ettirilishi mumkin bo'ladi. Bu bizga axborotni butunlay to'liq va yaxlitligicha his qilishimizga to'sqinlik qiladi. Aql xaritasida uning barcha elementlari mavjud, to'liq tuzilgan bo'ladi.

Oddiy yozuvlarda eng muhim fikrni ajratib ko'rsatish juda qiyin. Aql xaritasida, o'rganishning asosiy maqsadi har doim markazda bo'ladi va undan ikkinchi darajali filiallar va qo'shimcha ma'lumotlar ajralib chiqadi.

- Biz aql xaritasini yaratish uchun vizuallashtirishdan foydalanganimiz uchun estetikaning mas'uliyati va muammoni butunlay o'ylash uchun javob beradigan miyaning o'ng yarim sharidan foydalanamiz. Buning natijasida tasvirni har tomondan xaritada ko'rib chiqishimiz mumkin. Chiziqli yozuvlar usulida miyaning o'ng yarim sharini bunday ishtirok etishi minimaldir.

- Chiziqli yozuvlar usuli juda ko'p vaqt talab etadi, chunki odamlar qo'lda juda tez yozolmaydi. Shuning uchun biz so'zlarni qisqartirishimizga to'g'ri keladi. Natijada axborot har doim ham aniq yozilmaydi va bu uning sifatiga ta'sir qiladi.

Aql xaritasining analoglari ancha vaqt oldindan ishlatilib kelingan. bugungi kunda biz biladigan zamonaviy aql xaritalari metodikasini yaratuvchisi - ingliz psixologi, 80 dan ortiq kitoblarning muallifi va hammuallifi Тони Бьюзен, ulardan

eng mashhurlari "Supermind" va "O'zingizni o'ylashga o'rgat" 1974 yilda "Aql xaritalari" uslubida tasvirlangan birinchi kitob "Boshingizni ishlating" deb nomlangan.

Dunyomizdagi hamma narsa kabi, aql xaritasining ham kamchiliklari bor:

- Unda murakkab to'plamlar qisqaradi va juda ko'p tafsilotlar umumlashtiriladi. Bu tartib bo'lmagan joyning tartibli ko'rinishini yaratadi. Ba'zan bu foydali, lekin ba'zida u faqatgina vaziyatni nazorat qilish illyustratsiyasi, muammoni umumiy tushunish illyuziyasi va murakkab yashirin aloqalarning yo'qligidan iborat bo'ladi.

- Aql xaritasi insonning fikrini aks ettiradi, yoki inson, shaxsni yoki bunday kishilarning guruhini aks ettiradi, shuning uchun kartalar ko'pincha individualdir. Agar siz kartani boshqa odamga o'qishga beradigan bo'lsangiz, u ba'zi tafsilotlarni tushunmaydi, yoki hatto undan yomonrog'i noto'g'ri tushunishi ham mumkin.

- Xaritani yaratishda katta yoki murakkab ma'lumotlarni qayta ishlash jarayonida juda ko'p sonli bo'linmalar, ko'plab yo'nalishlar, filiallar va kalit so'zlar natijasida yagona biroq juda murakkab rasm bilan yakunlanishi mumkin. Bunday aql xaritalarining samarasi ba'zan past bo'lishi mumkin.

Yigirmanchi asrning 80-yillarida paydo bo'lgan aql xaritalari butun dunyo bo'ylab keng tarqalib, mashhurlikka erishishda davom etmoqda. U kundalik vazifalarni hal qilishda va professional reja asosida maqsadlarga erishish yo'lida yordam beradi. Har xil vazifa xaritalarini yaratish uchun undan alohida yoki GTD (Getting Things Done) metodi bilan birgalikda foydalanish mumkin.

Adabiyotlar:

Jamie Nast. Idea Mapping:How to access your brain power.

Сергей Бахтеров. Майнд-менеджмент.

https://habr.com/ru/users/tatyana_ryzh/